

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt tasa-arvovaltuutetun lausuntoa luonnoksesta hallituksen selonteoksi kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Selonteon tavoitteena on kotoutumisen edistämisen kehittäminen kokonaisvaltaisesti huomioiden maahanmuuttajien erilaiset tarpeet, palvelujärjestelmä kokonaisuutena ja väestösuhteiden edistäminen. Tasa-arvovaltuutettu vastaa saamaansa lausuntopyyntöön sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, tasa-arvolaki) tarkoituksena on estää sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. (1 §) Tasa-arvolain mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. (4 §)

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain noudattamista. Valtuutettu antaa ohjeita ja neuvoja tasa-arvolakiin liittyvistä kysymyksistä, sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä ja sukupuolten tasa-arvon edistämisestä.

Naisten ja miesten työmarkkina-asemassa on monia tasa-arvon kannalta merkityksellisiä eroja. Työmarkkinoilla on kuitenkin myös muita jakoja. Naiset keskenään ja miehet keskenään eivät ole työmarkkina-asemaltaan homogeenisia. Eroavuuksia työhön osallistumismahdollisuuksien ja työntekijäaseman suhteen ei synnytä myöskään yksinomaan sukupuoli vaan myös esimerkiksi maahanmuuttajatausta. Kun sukupuoli risteää tällaisten muiden tekijöiden kanssa, se voi synnyttää työelämässä risteävän syrjinnän kokemuksia ja ilmiöitä. Myös ne ovat suomalaisen yhteiskunnan

tasa-arvo-ongelmia. Syrjintäkysymyksenä risteävä syrjintä rajautuu tasa-arvovaltuutetun toimivallan ulkopuolelle ja kuuluu yhdenvertaisuuslakia valvovien viranomaisten toimialaan. Tasa-arvovaltuutettu pitää kuitenkin tärkeänä, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuspolitiikassa kiinnitetään huomiota risteävään syrjintään, mikä korostaa myös viranomaisten yhteistyön tarpeellisuutta.

Tasa-arvovaltuutettu pitää hyvänä asiana, että kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevassa selonteossa on nostettu esille tasa-arvoon liittyviä asioita kuten perhevapaiden käytön vaikutusta kotoutumishjelman keston, maahanmuuttajataustaisten naisten kohtaamia työllisyysongelmia ja kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajataustaisten vanhempien tavoittamista työllisyysnäkökulmasta. Tasa-arvovaltuutettu pitää myös tärkeänä asiana, että eduskunnan tammikuussa 2019 hyväksymässä kotouttamista koskevassa kannanotossa edellytetään maahanmuuttajanaisten asettamista erityiseksi kohderyhmäksi kotouttamispalveluissa.

Selonteossa on kuvattu, että kiusaamis- ja yksinäisyyskokemukset kasaantuvat maahanmuuttajataustaisille pojille. Tasa-arvovaltuutettu on huolissaan kyseisestä ilmiöstä ja pitää tärkeänä, että konkreettisia toimenpiteitä suunniteltaisiin ongelmiin puuttumiseksi. Muutoin kiusaamis- ja yksinäisyyskokemukset voivat johtaa monenlaisiin ongelmiin muun muassa koulutuksessa, työllistymisessä ja yhteiskunnasta syrjäytymisenä.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

-

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova komitea (CEDAW-komitea) on viimeisimmässä Suomen määräaikaisraporttia koskevassa loppupäätelmässään esittänyt huolensa maahanmuuttajataustaisten naisten korkeasta työttömyysasteesta, matalasta palkkatasosta sekä vähäisestä osallisuudesta julkisessa ja poliittisessa elämässä. Komitea suositteli Suomea kiinnittämään erityistä huomiota näihin osa-alueisiin. (CEDAW/C/FIN/CO/7)

Perhevapaaudistuksessa tulee kiinnittää huomiota myös maahanmuuttajataustaisten perheiden erityisiin olosuhteisiin. Uudistus ei saa heikentää maahanmuuttajataustaisten naisten asemaa. Maahanmuuttajataustaisten naisten tilanteet vaihtelevat korkeasti koulutetusta heikossa asemassa olevaan. Olisi tärkeää, että perhevapaaudistuksesta tiedotetaan myös maahanmuuttajataustaisille perheille ja kannustetaan isiä käyttämään perhevapaita.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

-

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

CEDAW-komitea suositteli Suomea ryhtymään toimenpiteisiin, jotta maahanmuuttajataustaiset naiset tulisivat tietoisemmiksi omista oikeuksistaan, koulutukseen ja työmarkkinoille pääsystä, muista peruspalveluista sekä oikeussuojakeinoista. Komitea suositteli myös, että Suomessa selvitetäisiin laajemmin maahanmuuttajataustaisten naisten kokemaa syrjintää sekä yhteiskunnassa että heidän omissa yhteisöissään. Tilastotietoa tarvitaan maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyydestä ja terveydenhuollosta sekä heidän kokemistaan väkivallan muodoista, jotta moniperustaiseen tai risteävään syrjintään puututtaisiin. (CEDAW/C/FIN/CO/7)

Tasa-arvovaltuutettu on yksilöiden oikeussuojan toteutumisen kannalta keskeinen viranomainen syrjintäasioissa. Kyse on asiaryhmästä, jossa oikeudenkäynteihin liittyvä kuluriski nostaa herkästi yksilön kynnystä viedä asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tasa-arvovaltuutetulla on lisäksi keskeinen rooli tasa-arvolain mukaisten edistämismenettelyjen valvonnassa.

Maahanmuuttajataustaiset henkilöt ovat ottaneet vain harvoin yhteyttä tasa-arvovaltuutettuun. On oletettavaa, että he kärsivät mm. sukupuoleen liittyvästä syrjinnästä vähintään yhtä paljon kuin valtaväestöön kuuluvat, joten heidän kohdallaan aliraportointi on erityisen suuri ongelma. Siksi olisi tärkeää varmistaa, että maahanmuuttajataustaiset henkilöt olisivat tietoisia omista oikeuksistaan ja osaisivat kääntyä viranomaisten, kuten tasa-arvovaltuutetun puoleen.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Tasa-arvovaltuutettu pitää hyvänä asiana, että perhevapaiden käyttö on huomioitu siten, että kotoutumisohjelman kestossa voidaan joustaa. Käytännössä on kiinnitettävä myös huomiota siihen, että jokainen maahanmuuttajataustainen henkilö ja jokainen maahanmuuttajataustainen perhe on yksilöllinen erilaisine tarpeineen. Tasa-arvon näkökulmasta on tärkeää, ettei perhevapaan käyttö vaikuta henkilön oikeuksiin ja etuihin, kuten kotoutumisohjelmaan, heikentävästi.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

-

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Tasa-arvovaltuutettu katsoo, että haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutuminen edellyttää kolmatta sektoria edustavien järjestöjen ja viranomaisten tiivistä yhteistyötä paikallistasolla. Erityisesti kolmannen sektorin matalan kynnyksen palvelut ovat tärkeitä haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten onnistuneen kotoutumisen kannalta. Siksi maahanmuuttajataustaisten naisten parissa työskentelevien järjestöjen resurssoinnin tulee olla riittävällä tasolla.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

-

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Kotoutumislakia ja muuta lainsäädäntöä muuttaessa sukupuolivaikutuksien arvioinnin tekeminen on tarpeen. Myös raskauden ja perhevapaiden vaikutukset on otettava arvioinnissa huomioon. Sukupuolivaikutusten arviointia tehtäessä on huomioitava, että ihmisten asemaan vaikuttavat sukupuolen kanssa samanaikaisesti useat eri taustatekijät, kuten esimerkiksi maahanmuuttajatausta, ikä ja sosioekonominen asema.

Tupi Eeva
Tasa-arvovaltuutetun toimisto